ANA TEMA[1]
Spor ve İnsan Hakları Sözleşmesi

(Son güncelleme tarihi: 28 Şubat 2026)

Giriş

Mahkeme, sporla ilgili davaları çeşitli bağlamlarda incelemiştir. Bu Ana Tema, spor holiganlığı ve bununla ilgili konular, profesyonel sporcularla ilgili disiplin yargılamaları ve sporda ayrımcılık konularına ilişkin içtihatları ele almaktadır.[2]

Somut içtihatlardan tesis edilen ilkeler

Holiganlık:

- Bir futbol maçı öncesinde, sırasında ve sonrasında holiganlığa karşı kamu güvenliğini sağlamak amacıyla hazırlanan bir operasyon planı, 3. madde kapsamında şiddet riskini tamamen ortadan kaldırmak için ortaya çıkabilecek her türlü durumu kapsamak zorunda değildir; ancak söz konusu futbol maçı bağlamında kamuyu etkili bir şekilde koruyabilecek bir temel teşkil edecek kadar kapsamlı olmalıdır (*Koffi / Bulgaristan*, 2026, § 171).
- Yetkililer tarafından ilke olarak holiganlığa, seyircilere ve polise yönelik şiddete ve sokak ayaklanmalarına yatkın bir kesim olarak bilinen, potansiyel olarak saldırgan çok sayıda taraftarın bir araya gelmesi, bireylerin can ve vücut bütünlüğü ile fiziksel ve psikolojik bütünlüğü açısından yüksek düzeyde bir risk teşkil etmektedir. Aynı zamanda, insan davranışlarının öngörülemezliği göz önünde bulundurulduğunda, bu tür olaylar her yerde, herhangi bir zamanda meydana gelebilir. Bunlar, bireyler tarafından rastgele bir şekilde başlatılabileceği gibi, öngörülemez faktörler tarafından da tetiklenebilir. Herhangi bir grubun veya bu grubun bazı üyelerinin oluşturduğu acil tehlikeye işaret eden ve saldırıdan önce polisin bilgisine sunulan somut unsurlar bulunmadıkça, yetkililer üzerinde özel bir özen yükümlülüğü söz konusu değildir (*Koffi / Bulgaristan*, 2026, §§ 173 ve 180-181).
- Futbol holiganlığına yönelik önleyici tutukluluk, bir suçun işlenmesini önlemek için makul bir şekilde gerekli görüldüğü durumlarda, ceza yargılaması kapsamında olmaksızın, 5 § 1 (c) maddesi uyarınca uygulanabilir. Bu tür durumlarda Mahkeme, diğerlerinin arasında, Avrupa'da futbol ve diğer spor dallarında yaşanan çok sayıda holiganlık vakası ile kitlesel etkinliklerin şiddet olaylarına dönüşmesi durumlarını göz önünde bulundurarak, polisin düzeni sağlama ve kamu güvenliğini koruma görevlerini yerine getirmesinin uygulanamaz hale getirilmemesi gerektiğini belirtmiştir (*S., V. ve A. / Danimarka* [BD], 2018 §§ 94-95, 116 ve 123).
- Mahkeme, kısa süreli önleyici tutukluluğun gereğinden fazla sürdürülmemesi için, 5 § 1 (c) maddesinin ikinci kısmı kapsamındaki tutukluluk durumlarına, tutuklunun mahkeme önüne çıkarılmasına ilişkin "amaç" şartının belirli bir esneklikle uygulanması gerektiğini

[1] Bu metin Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olup Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu tercüme, Avrupa Konseyi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin onayı ile yayımlanmıştır ve sadece **Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığının** sorumluluğu altındadır.

[2] Bu Ana Tema, spor tahkimini kapsamamaktadır: bu konuda lütfen "Tahkim" Ana Temasına bakınız.

vurgulamıştır. Bir kişi, riskin ortadan kalkması ya da örneğin öngörülen süre sınırının dolması gibi nedenlerle kısa bir süre sonra önleyici tutukluluktan serbest bırakıldığında, amaç şartı önleyici tutukluluğa engel teşkil etmemelidir (*S., V. v A. / Danimarka* [BD], 2018, §§ 118-126).

- Bu tür önleyici tutuklamaların keyfi veya orantısız olmamasını sağlamak amacıyla Mahkeme, belirli güvencelerin gerekli olduğunu vurgulamıştır. Bu güvenceler, iç hukukta yasallık şartı; keyfilikten koruma, suçun somut ve belirli olması şartı ve yakalama ile tutuklamanın "makul ölçüde gerekli" olması gerekliliğidir. 5 § 1 (c) maddesinin ikinci kısmında da yer alan gereklilik testi, tutuklamadan daha hafif önlemlerin değerlendirilmesini ve bu önlemlerin bireyi veya kamu yararını korumak için yetersiz olduğunun tespit edilmesini gerektirmektedir. Söz konusu suç, can ve vücut bütünlüğüne yönelik tehlike veya önemli maddi zarara yol açacak şekilde ciddi bir nitelikte olmalıdır. Buna ek olarak, risk ortadan kalkar kalkmaz tutukluluk sona ermelidir; bu da durumun takip edilmesini gerektirir. Tutukluluğun süresi de bu konuda önemli bir faktördür (*S., V. ve A. / Danimarka* [BD], 2018, § 161).
- Bireylerin, 5 § 1 (b) maddesi uyarınca "yasa ile öngörülen herhangi bir yükümlülüğün uygulanmasını sağlamak" amacıyla tutuklandıkları durumlarda, yakın gelecekte bir suç işlememe yükümlülüğü, uyulmamış olan belirli tedbirlerin alınması emredilmediği sürece, yeterince somut ve belirli olarak değerlendirilemez. Bu bağlamda Mahkeme, bir futbol maçı öncesinde, sırasında ve sonrasında olduğu gibi herhangi bir kitlesel etkinlikte olağan olan yoğun polis varlığının, yeterince somut bir emir niteliği taşımadığını ve bir kişinin kaçınması gereken eylemin kendisine bildirilmesini sağlayan son derece somut tedbirlerle karşılaştırılamayacağına karar vermiştir (*S., V. ve A. / Danimarka* [BD], 2018, §§ 83 ve 85-86 ve polisin, başvurana tutuklanmasından önce özellikle bir grup futbol taraftarıyla birlikte kalmasını emrettiği ve bu emre uymamasının sonuçları konusunda onu açık bir şekilde uyardığı *Ostendorf / Almanya*, 2013, § 92-96 davası ile kıyaslayınız).
- Bir futbol taraftarları derneğinin, üyelerinin sergilediği şiddet içeren veya saldırgan davranışlar nedeniyle kapatılması, düzeni sağlamak ve suçu önlemek gibi meşru bir amacı gözetmek amacıyla 11. maddeye yönelik orantılı bir müdahale niteliğine sahip olduğu düşünülebilir (*Les Authentiks and Supras Auteuil 91 / Fransa*, 2016, §§ 77 ve 84; *Association Nouvelle Des Boulogne Boys / Fransa* (k.k.), 2011). Bu bağlamda Mahkeme, resmi amacı bir futbol kulübünü desteklemek olan derneklerin bir demokraside siyasi partilere kıyasla daha az önem taşıdığına ve dolayısıyla örgütlenme özgürlüğü hakkının kısıtlanmasının gerekliliğinin aynı sıkı denetime tabi tutulmasına gerek olmadığını belirtmiştir (*Les Authentiks ve Supras Auteuil 91 / Fransa*, 2016, § 84).
- Holiganlık suçundan verilen mahkûmiyetin ardından uygulanan, ulusal ve uluslararası futbol maçlarına katılımı yasaklayan, karakola rapor verme ve seyahat belgelerini teslim etme yükümlülüğünü de içeren bir men tedbiri, önleyici nitelikteki (spor etkinlikleri sırasında gelecekte meydana gelebilecek olası şiddet olaylarını önlemek amacıyla) bir tedbir olarak kabul edilmiş ve 7. Protokolün 4. maddesi kapsamında bir cezai yaptırım olarak değerlendirilmemiştir (*Seražin / Hırvatistan* (k.k.), 2018, §§ 78-91 ve Spor etkinliklerine katılımın idari olarak yasaklanmasının, özgürlükten mahrum bırakma şeklindeki asıl cezaya ek olarak uygulandığı ve cezalandırıcı nitelikteki tek bir yargılama sürecinin ardından gerçekleştiği *Velkov / Bulgaristan*, 2020, § 51 davası ile kıyaslayınız).

Spor profesyonellerine ilişkin disiplin işlemleri:

Özel hayat ve aile hayatı

- Sporcuların düzensiz doping kontrolleri amacıyla yetkililere bulundukları yeri bildirme zorunluluğu, Sözleşme'nin 8. maddesiyle korunan özel ve aile hayatına saygı ile konutuna saygı gösterilmesine yönelik bir müdahale teşkil etmektedir. Haftanın her günü belirli bir

saatlik süre boyunca belirli bir yerde bulunma yükümlülüğü, özel hayatın niteliğini etkilemekte ve aynı zamanda aile hayatına ilişkin olarak olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Böyle bir şart, günlük özel ve aile hayatının planlanması konusunda kişisel özerkliği kısıtlamanın yanı sıra, başvuranların doping testi için belirlenen yer olarak ev adreslerini seçmek zorunda kalacakları bir duruma yol açabilir ki bu da konuta saygı hakkını etkileyebilir (*National Federation of Sportspersons' Associations and Unions (FNASS) ve Diğerleri / Fransa*, 2018, §§ 155-159; ayrıca bk. 8. maddenin uygulanabilirliği konusunda Denisov sonuç temelli yaklaşımın bir uygulama örneği olarak *Platini / İsviçre* (k.k.), 2020, §§ 53-58, ve *Altıner Akıncı / Türkiye*, 2026, §§ 104-107 ve *Yokuşlu / Türkiye*, ile kıyaslayınız 2026, §§ 61-63).

- Profesyonel sporcular için getirilen "yer bildirme yükümlülüğü"nün, profesyonel sporcuların sağlığını ve bu grubun ötesinde, diğer kişilerin, özellikle de sporla uğraşan gençlerin sağlığını korumak gibi meşru bir amacı izlendiği kabul edilmiştir. Ayrıca bu yükümlülük, sporda haksız bir avantaj sağlayan maddelerin kullanımını ortadan kaldırarak ve özellikle genç amatör sporculara spor sahasında performanslarını artırmaları için teşvik edici ve tehlikeli bir unsur oluşturmasını engelleyerek, adil oyun ilkesinin desteklenmesiyle de bağlantılıdır. Mahkeme ayrıca, seyircilerin katıldıkları spor etkinliklerinin adil oyun değerlerini yansıttığı beklentisi içinde olabilmeleri gerektiğini belirtmiştir (*National Federation of Sportspersons' Associations and Unions (FNASS) ve Diğerleri / Fransa*, 2018, §§ 165-66).
- Orantılılık değerlendirmesinde Mahkeme, dopingin profesyonel sporcuların sağlığı üzerindeki zararlı etkilerini ve özellikle sporla uğraşan gençler arasında kullanımının tehlikelerini vurgulayarak, spor alanında başarıya ulaşmayı hedefleyen gençler için profesyonel sporcuların üstlendiği önderlik rolüne dikkat çekmiştir. Bu alanda söz konusu olan zorlu bilimsel, hukuki ve etik konular göz önüne alındığında, Sözleşme kapsamında devletlere geniş bir takdir yetkisi tanınmaktadır (*National Federation of Sportspersons' Associations and Unions (FNASS) ve Diğerleri / Fransa*, 2018, §§ 171-77).

İfade özgürlüğü

- Birçok taraftar için rol modeli olan ünlü futbolcular, kışkırtıcı tezahüratların seyircilerin davranışları üzerinde yaratabileceği olası olumsuz etkilerin farkında olmalı ve bu tür davranışlardan kaçınmalıdır (*Šimunić / Hırvatistan* (k.k.), 2019, § 45).
- Futbolcuların sosyal medyada yayınladıkları yorum ve mesajlar nedeniyle "sportmenlik dışı ifadeler" gerekçesiyle kendilerine uygulanan disiplin cezaları, sadece sportmenlik dışı ifadelerin suç teşkil ettiğini belirleyen kurallardan genel bir şekilde alıntılar yapılarak değil, yeterli gerekçelerle gerekçelendirilmelidir. Yetkili makamlar, ifade özgürlüğü hakkı ile futbol camiasında düzen ve huzurun korunması gibi söz konusu diğer menfaatler arasında bir denge kurmalıdır (*Sedat Doğan / Türkiye*, 2021, § 41; *Naki ve AMED Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği / Türkiye*, 2021, § 36; *İbrahim Tokmak / Türkiye*, 2021, § 35).
- Özellikle, futbolcuların sosyal medyada paylaştıkları ve şiddeti körüklediği veya kışkırttığı iddia edilen mesajlar nedeniyle yaptırım uygulandığı durumlarda, disiplin işlemlerinde sunulan gerekçelendirme, söz konusu mesajların içeriğini ve bağlamını değerlendirmeli ve bunların zararlı sonuçlara yol açma olasılığını ortaya koymalıdır (örneğin, futbol taraftarlarının şiddet eylemlerine teşvik edildiği, *Sedat Doğan / Türkiye*, 2021, § 42; *Naki ve AMED Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği / Türkiye*, 2021, § 37; kıyaslayınız, bir futbol maçında, ırk, milliyet ve din temelinde nefreti ifade ettiği veya kışkırttığı kabul edilen tezahüratlara ilişkin olarak *Šimunić / Hırvatistan* (k.k.), 2019, §§ 44-45). Bu yükümlülük, sosyal medya paylaşımlarının "ulusal, ahlaki veya spor kültürü" değerlerine aykırı sayılabilecek ifadeler içerdiği kabul edildiğinde bile devam etmektedir (*İbrahim Tokmak / Türkiye*, 2021, § 36).

- Yetkililer, disiplin işlemlerinde uygulanan yaptırımın niteliğini ve ağırlığını değerlendirmenin yanı sıra, bu yaptırımın futbolcuların ifade özgürlüğü üzerinde yarattığı caydırıcı etkiyi de göz önünde bulundurmalıdır (*İbrahim Tokmak / Türkiye*, 2021, § 36; kıyaslayınız, para cezasının verildiği *Šimunić / Hırvatistan* (k.k.), 2019, §§ 46-47).

Sporda ayrımcılık:

- Bir devlet, spor başarılarının tanınması ve ödüllendirilmesine yönelik bir sistem kurmaya karar verdiğinde, bunu ayrımcılık yapmadan gerçekleştirmelidir. Yetkililerin ödül verirken en üst düzey spor başarılarına ve en önemli müsabakalara odaklanmaları meşru olsa da, bir maçın veya spor dalının "itibarı"nın, sadece o sporun engelli ya da engelsiz kişiler tarafından icra edilip edilmediğine bağlı olması düşünülemez (*Negovanović ve Diğerleri / Sırbistan*, 2022, §§ 86-87).

Önemli örnekler

Madde 3:

- *Koffi / Bulgaristan*, 2026 — Bir maçın ardından şehir merkezinde yürüyen birkaç futbol taraftarının şiddetli saldırısı sonucu ciddi yaralanmalar meydana gelmiştir *(ihlal bulunmamaktadır)*.

Madde 5:

- *S., V. ve A. / Danimarka* [BD], 2018 — Futbol taraftarlarının holiganlık eylemleri düzenlemelerini ve bunlara katılmalarını önlemek amacıyla, herhangi bir suçlama olmaksızın 8 saat boyunca tutuklu bulunmuşlardır. Polisin, taraftarlarla proaktif bir şekilde diyalog kurduğu, yalnızca kamu düzeni için risk teşkil ettiği tespit edilen kişileri tutuklamaya çalıştığı ve riskin ortadan kalkıp kalkmadığını belirlemek için durumu dikkatle izlediği anlaşılmıştır (*ihlal bulunmamaktadır)*;
- *Ostendorf / Almanya* , 2013 — Bir futbol taraftarının, futbol holiganları arasında şiddetli bir kavga düzenlemesini ve buna katılmasını engellemek amacıyla dört saat boyunca polis nezaretinde tutulmuştur (*ihlal bulunmamaktadır)*.

Madde 8:

- *National Federation of Sportspersons' Associations and Unions (FNASS) ve Diğerleri / Fransa*, 2018 — Elit sporcuların, düzensiz doping kontrolleri amacıyla bulundukları yeri yetkililere bildirme zorunluluğu (*ihlal bulunmamaktadır*);
- *Platini / İsviçre* (k.k.), 2020 — başvurana, yani eski bir profesyonel futbolcuya ve UEFA (Avrupa Futbol Federasyonları Birliği) ile FIFA (Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği) eski üst düzey yetkilisine, maaş "ek ödemesi" aldığı gerekçesiyle uygulanan disiplin cezaları ve futbolla ilgili faaliyetlerden uzaklaştırma kararı (8. madde uygulanabilir olup kabul edilemez: açıkça dayanaktan yoksunluk);
- *Altıner Akıncı / Türkiye*, 2026 — Uluslararası maçlarda görev alabilecek hakemler listesine plaj voleybolu hakemini dahil etmeme kararı (*kabul edilemez: konu bakımından bağdaşmazlık*);
- *Yokuşlu / Türkiye*, 2026 — bir profesyonel futbolcunun bir futbol kulübüyle olan sözleşmesine ilişkin fesih bildiriminin iptal edilmemesi kararı (*kabul edilemez: konu bakımından bağdaşmazlık*).

Madde 10:

- *Sedat Doğan / Türkiye*, 2021, *Naki ve AMED Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği / Türkiye*, 2021, *İbrahim Tokmak / Türkiye*, 2021 — Bir televizyon programında ve sosyal medya platformlarında yapılan açıklamalar nedeniyle Türkiye Futbol Federasyonu tarafından uygulanan disiplin ve spor ve para cezaları (*ihlal*);
- *Šimunić / Hırvatistan* (k.k.), 2019 — bir futbol oyuncusunun, bir futbol maçında seyircilere, ırk, milliyet ve din temelinde nefret içeren veya kışkırtan mesajlar iletmesi nedeniyle mahkûm edilmesi (*kabul edilemez: açıkça dayanaktan yoksunluk*);
- *Maguire / Birleşik Krallık* (k.k.), 2015 — bir futbol maçında, başvurana rahatsızlık yaratma ve şiddet ile kargaşaya yol açma riski yüksek olan, saldırgan ve kışkırtıcı bir üst giysisi giymekten dolayı kamu düzenini bozma suçundan verilen mahkûmiyete ilişkin dava (*kabul edilemez: açıkça dayanaktan yoksunluk*).

Madde 11:

- *Les Authentiks ve Supras Auteuil 91 / Fransa*, 2016 — bazı üyelerinin dahil olduğu ve bir taraftarın ölümüne yol açan arbede olaylarının ardından iki futbol taraftarlar derneğinin kapatılması (*ihlal bulunmamaktadır*);
- *Association Nouvelle Des Boulogne Boys / Fransa* (k.k.), 2011 — bir futbol maçı sırasında hakaret içeren bir pankart asılması, rakip taraftarlara ve bir polis memuruna yönelik şiddet eylemleri nedeniyle bir futbol taraftarları derneğinin kapatılması; bu olaylar sonucunda bir taraftarın hayatını kaybetmesi (*kabul edilemez: açıkça dayanaktan yoksunluk*).

Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi:

- *Negovanović ve Diğerleri / Sırbistan*, 2022 — Görme engelli satranç oyuncularına, benzer uluslararası ödülleri kazanmaları nedeniyle ulusal spor ödülü olarak görme engeli olmayan satranç oyuncularına verilen maddi ödüllerin verilmemesi (ihlal).

Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesi

- *Velkov / Bulgaristan*, 2020 — spor müsabakaları sırasında kamu düzenini bozma eylemlerine yönelik idari ve cezai yaptırımlar (*ihlal*);
- *Seražin / Hırvatistan* (k.k.), 2018 — holiganlık suçundan mahkûm edilmiş bir kişinin spor etkinliklerine katılmasını yasaklayan bir men tedbiri (*kabul edilemez: açıkça dayanaktan yoksunluk*).

Ek referanslar

Diğer Ana Temalar:

- Tahkim

ANA İÇTİHAT REFERANSLARI

Emsal davalar

- *Association Nouvelle Des Boulogne Boys / Fransa* (k.k.), no. 6568/09, 22 Şubat 2011 (Madde 11: *kabul edilemez: açıkça dayanaktan yoksunluk*);
- *Ostendorf / Almanya*, no. 15598/08, 7 Mart 2013 (Madde 5'e ilişkin ihlal bulunmamaktadır);
- *Maguire / Birleşik Krallık* (k.k.), no. 58060/13, 3 Mart 2015 (Madde 10: *kabul edilemez: açıkça dayanaktan yoksunluk*);
- *Les Authentiks and Supras Auteuil 91 / Fransa*, no. 4696/11 ve 4703/11, 27 Ekim 2016 (Madde 11'e ilişkin ihlal bulunmamaktadır);
- *National Federation of Sportspersons' Associations and Unions (FNASS) ve Diğerleri / Fransa*, no. 48151/11 ve 77769/13, 18 Ocak 2018 (Madde 8'e ilişkin ihlal bulunmamaktadır);
- *Seražin / Hırvatistan* (k.k.), no. 19120/15, 9 Ekim 2018 (Sözleşme'ye Ek 7 No.'lu Protokol'ün 4. maddesi: *kabul edilemez: açıkça dayanaktan yoksunluk*);
- *S., V. ve A. / Danimarka* [BD], no. 35553/12 ve diğer 2 başvuru, 22 Ekim 2018 (Madde 5'e ilişkin ihlal bulunmamaktadır);
- *Šimunić / Hırvatistan* (k.k.), no. 20373/17, 22 Ocak 2019 (Madde 10: *kabul edilemez: açıkça dayanaktan yoksunluk*);
- *Platini / İsviçre* (k.k.), no. 526/18, 11 Şubat 2020 (Madde 8: *kabul edilemez: açıkça dayanaktan yoksunluk*);
- *Velkov / Bulgaristan*, no. 34503/10, 21 Temmuz 2020 (Sözleşme'ye Ek 7 No.'lu Protokol'ün 4. Maddesinin ihlali);
- *Naki and AMED Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği / Türkiye*, no. 48924/16, 18 Mayıs 2021 (Madde 10'un ihlali);
- *Sedat Doğan / Türkiye*, no. 48909/14, 18 Mayıs 2021 (Madde 10'un ihlali);
- *İbrahim Tokmak / Türkiye*, no. 54540/16, 18 Mayıs 2021 (Madde 10'un ihlali);
- *Negovanović ve Diğerleri / Sırbistan*, no. 29907/16 ve diğer 3 başvuru, 25 Ocak 2022 (Sözleşme'ye Ek 12 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlali);
- *Altıner Akıncı / Türkiye*, no. 9570/23, 6 Ocak 2026 (Madde 8: *kabul edilemez: açıkça dayanaktan yoksunluk*);
- *Yokuşlu / Türkiye*, no. 489/24, 6 Ocak 2026 (Madde 8: *kabul edilemez: açıkça dayanaktan yoksunluk*);
- *Koffi / Bulgaristan*, no. 95/24, 17 Ocak 2026 (Madde 3'e ilişkin ihlal bulunmamaktadır).

Diğer davalar

- *Herrmann / Almanya* [BD], no. 9300/07, 26 Haziran 2012 (Arazi sahibinin kendi arazisinde avlanmaya müsamaha gösterme yükümlülüğü (Sözleşme'ye Ek 1 Nolu Protokol'ün 1. maddesinin ihlali);
- *Hentschel ve Stark / Almanya*, no. 47274/15, 9 Kasım 2017 (futbol taraftarlarının polisin kötü muamelesine ilişkin şikâyeti (Madde 3'e ilişkin ihlal bulunmamaktadır (esas yönünden), 3. maddenin ihlali (usul yönünden))